

Навроцький В.О.

*доктор юридичних
наук, професор, член-
кореспондент Національної
Академії правових наук
України*

Navrotsky V.O.

*Doctor of Law, professor,
corresponding member of
National Academy of Legal
Sciences of Ukraine*

АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА ТА ВИКЛИКИ, ЯКІ ПОСТАЮТЬ ПЕРЕД УКРАЇНСЬКОЮ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЮ НАУКОЮ

Протидія корупції – є найголовнішим завданням української держави і суспільства. Його реалізація передбачає не лише значні зміни в законодавстві, які відбуваються перманентно, але й нові підходи у правозастосуванні. Особливо гостро відповідні питання стоять у кримінально-правовій сфері. Адже надія і пересічних українських громадян, і представників нашої влади, і зарубіжних партнерів на подолання корупції пов’язана, насамперед, з притягненням корупціонерів до кримінальної відповідальності. Значна частина антикорупційних заходів стосується вдосконалення кримінально-правових норм, реорганізації системи органів, що покликані їх застосовувати, забезпеченні невідворотності відповідальності у ході правозастосування. Очевидно, що всі ці процеси потребують наукового супроводу та обґрунтування.

Серед питань, які потребують першочергової уваги українських криміналістів, становлять свого роду «соціальне замовлення» для української кримінально-правової науки видається за необхідне звернути увагу на такі:

1. Оцінка якості українського кримінального та кримінально-процесуального законодавства у відповідній частині. Відомо, що на практиці, надто вже часто свою бездіяльність чи, принаймні, відсутність наступальності щодо явних корупціонерів пояснюють вадами існуючого законодавства. Тому потрібно з’ясувати, у якій мірі, дійсно, недоліки законодавства перешкоджають ефективній протидії корупційним діянням, а коли стан законодавства виступає лише «відмазкою» при небажанні чи невмінні застосовувати його положення. Загальний підхід має бути таким: про необхідність законодавчих новел можна і потрібно говорити лише тоді, коли у повній мірі використані можливості вже існуючих

норм. Інакше нововведення матимуть таку ж долю, як і вже існуючі законодавчі положення – вони залишаться незатребуваними.

Важливим є і виявлення тенденцій розвитку законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення, з'ясування співвідношення чинних норм та законодавчих новел. Є підстави говорити, що задекларовані потуги щодо посилення відповідальності за корупційні діяння насправді зводяться до фактичної лібералізації. Існує надто вже багато прикладів того, як із прийняттям законів, які грізно називалися «Про посилення відповідальності за...» насправді вони полягали у декриміналізації певних діянь чи вели до пом'якшення відповідальності. Важливим, хоча і частковим питанням є питання про дію законодавчих новел у часі (зокрема тих, де є повна або часткова декриміналізація);

Таким чином, наука має висунути перестороги щодо нераціональних змін закону, хоча б якось докластися до забезпечення його стабільності як неодмінної умови ефективності.

2. Відповідність національного законодавства вимогам міжнародно-правових актів. Не секрет, що поширеним мотивом прийняття актів, які змінюють чинний КК та КПК України є приведення їх певних положень у відповідність з вимогами міжнародних конвенцій та інших актів у сфері протидії корупції. При цьому чомусь рідко звертають увагу на те, що така відповідність має бути змістовна, а не формальна, термінологічна. Якщо національне законодавство насправді передбачає відповідальність за ті діяння, які мають бути криміналізовані, переслідуватися на підставі міжнародних угод, то навіщо ж «перетряхати» існуєче законодавство, тим більше замінювати усталені юридичні конструкції, терміни малозрозумілими, невдало перекладеними з іноземних мов?

3. Виявлення, які раніше напрацьовані правозастосовні підходи зберігають актуальність. Зокрема, які роз'яснення Верховного Суду України повинні і надалі прийматися до уваги, незважаючи на оновлення КК.

4. Співвідношення кримінально-правових норм та норм інших галузей законодавства України у цій частині. Українці важливо не забувати, що протидія корупції повинна вестися з використанням усього арсеналу українського права, а не лише кримінально-правових норм.

5. Тлумачення термінів та термінологічних зворотів, які вжиті у антикорупційних кримінально-правових нормах. Зокрема, виникає питання про можливість тлумачення окремих положень за обсягом.

6. Формування позицій щодо того, як відповідні положення Особливої частини КК мають застосовуватися в аспекті існуючих положень

Загальної частини КК України. Одне з таких положень стосується незастосування угоди щодо корупційних злочинів. А у більш широкому плані - можливості застосування щодо корупційних злочинів різного роду кримінально-правових «пільг».

7. Вироблення рекомендацій практиці щодо застосування кримінально-правових антикорупційних норм. Зокрема – у формі постанов вищих судових органів.

8. Допустимість поширення на корупційні злочини ряду «екстраординарних» положень кримінального права (смертна кара чи довічне позбавлення волі; незастосування давності, заборона на умовно-дострокове звільнення від покарання тощо)

9. Допустимість відходу від загальноприйнятих процесуальних гарантій щодо корупційних злочинів (обмеження презумпції невинуватості та покладення тягаря доказування на підозрюваного у корупційних діях).

Звісно, перелік положень, висвітлення яких є обов'язком і справою честі українських криміналістів можна і потрібно продовжувати.

Навроцький В.О. Антикорупційна реформа та виклики, які постають перед українською кримінально-правовою наукою

Протидія корупції – є найголовнішим завданням української держави і суспільства. Його реалізація передбачає не лише значні зміни в законодавстві, які відбуваються перманентно, але й нові підходи у правозастосуванні.

Важливим є і виявлення тенденцій розвитку законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення, з'ясування співвідношення чинних норм та законодавчих новел.

Таким чином, наука має висунути перестороги щодо нераціональних змін закону, хоча б якось докластися до забезпечення його стабільності як неодмінної умови ефективності. Відповідність національного законодавства вимогам міжнародно-правових актів.

У статті розглядаються вироблення рекомендацій практиці щодо застосування кримінально-правових антикорупційних норм. Зокрема – у формі постанов вищих судових органів.

Допустимість поширення на корупційні злочини ряду «екстраординарних» положень кримінального права (смертна кара чи довічне позбавлення волі; незастосування давності, заборона на умовно-дострокове звільнення від покарання тощо)

Звісно, перелік положень, висвітлення яких є обов'язком і справою честі українських криміналістів можна і потрібно продовжувати.

Ключові слова: антикорупційна реформа, кримінально-правова наука

Navrotsky V.O. Anti-corruption reforms and challenges facing the Ukrainian criminal law science

Combating corruption - is the main task of the Ukrainian state and society. Its implementation involves not only significant legislative changes taking place permanently, but also new approaches to law enforcement.

It is important to identify trends and development of legislation on liability for corruption offenses, to ascertain the ratio of current standards and legal stories.

Thus, science has put forward a warning about irrational changes in the law, at least once to ensure its stability as a prerequisite efficiency. Compliance of national legislation with the requirements of international instruments.

The article deals with making recommendations on practical application of criminal anti-corruption standards. In particular - in the form of resolutions higher judiciary.

Admissibility spread to a number of corruption offenses «extraordinary» provisions of the Criminal Law (death penalty or life imprisonment, non-use of old ban on parole from punishment, etc.)

Of course, the list of provisions, coverage of which is a duty and a matter of honor Ukrainian criminologists can and should continue.

Keywords: anti-corruption reform, criminal legal science